

LA PSIKOLOGIO DE LA MURDO (2-a daŭrigo)

Par. 3. - La krizo.

La recenta kaj la malnovaj memoj nun akre konfliktas: la problemo estas konscia. Tiu psika situacio kreas ankaŭ korespondan fizikan staton, nome malgrasigon, senapetitecon, nervecon, emociajn paroksismojn k.t.p., dependajn de la internaj diskutoj, de la sento de ĝeno, de la sandorneco. Krome la kriza stato maskas daŭran superemocieblon kiu forte efikas sur la psikon.

Kaj tiam ofte okazas bruska ŝanĝo: cedo - kun reala morala agonio - de la malnova memo, multa pli ol venko de la recenta. Tamen, la atingo de la krizo ne ĉiam garantias identan rezulton: iam la malnova kerno rekolektas siajn fortojn kaj regajnas la perditan termon; en aliaj kazoj, diversaj alternativoj proksimiĝas al la definitiva solvo, kaj, fine, la krizo kalkfoje neniam finiĝas: la indiĝeno ĉiam uzas ekvivalentojn, li ade ruzas kaj dupas sin mem kaj la aliajn.

La krizo egalas la decidan momenton en ago banala. La subjekto paŝas en nekonataĵon, kaj alvokas la emociion kiu donas pli da forto, pli da kuraĝo, pli da audaco, tiel ke, en la lasta minuto, kiam la por-kaj kontraŭ-pensoj lastafoje spitas sin, la emocio prezidas la agadon. La vera fino de la krizo estas la plenumo de la decido, ĉar, se aperu alia stato anstataŭis la pli fruan, fakte, en la animo de la neofito, la transformo ne estas tiel radikala; nun la laboro komencas por plene efektiviĝi la signifon de la gesto. Tial, nur serioza fortikiĝo de la nova personeco ekskludas reiron al la antaŭa; la longeco, la malfacileco de la diskutoj, hezitoj, antitezoj antaŭ la konvertiĝo evidentigas ĝiajn rezistopovon kaj profundajn radikojn tiel ke akceptebla de la regreso kaj tiam, ĝia verŝajneco, ne mirigas.

Dro De Creeff tie akcente konkludas ke unu ago ne priskribas la homon, ke ĝi esprimas nur parton de la personeco; efektive, la ago estas absoluta, ĝi estas aŭ ne estas, sed la interna teniĝo kiu direktas tiujn absolutajn agojn ofte estas nur ne-eblo ne plenumi ilin. Do, se ĉiu devas respondi pri siaj liberaj faroj, oni ne rajtas konsideri ĉe individuo la nuran sintenon kiu enhavas iu manifesto de lia socia vivo; tiam necesas scii en kiu grado tiu ago reprezentas la veran aspekton de la psiko kiu plenumis ĝin.

La diversaj dividoj de la proceso alivorte egalas preparon, adaptiĝon kaj fine akcepton de la ideo kiu realiĝis nur ĉar ĝi povis sen proteste iradi la personecon; ni jam notis ke, dum la evoluo, la subjekto ne rigardas sin, ke ĉiu okazaĵo ekstera je la personeco iĝas grava, tiel ke relative eblos estru la fenomenon: ni antaŭsentas ke, por la murdo, tiuj rimarkoj estas speciala atentindaĵ.

IV. - La skeno de la normala murdo.

Ni komprenas ke la kriminala romano kaj la okazo en asizejo ne redonas la animon de murdanto. Iliaj kutimaj, - tro simplaj - motivoj (venĝo, ĵaluzo, sinamo, la pasioj ĝenerale) ja ion priskribas - ili certe intervenas - sed ili ne penetras la internon de la individuo, neniel taksas la gradon de la reala konsento kaj fakte neglektas ke la ago rivelas, krom la sentojn de la krimulo, ankaŭ tutan periodon el lia pasinta vivo kaj auguras pri lia futuro.

La tezo estas de jena: "Se manifeste ekzistas homoj kiuj decidas pri la vivo kaj la morto de siaj proksimuloj, ne konsiderante tion pli peza ol simplan profesion decidon, por la plimulto la krino estas la rezultato de interna periodo de doloroj kaj dramoj, la rezultato de mensaj sintenoj kompleksaj, repuŝitaj (1) kaj torditaj (2), kiuj fine kaj malgraŭ ĉio esprimiĝas en momenton de cedo, en eraron" (3).

La varia gravo de la heredeco, de la medio, de la cirkonstancoj (kauzoj de la krino) solviĝas en afekciajn psikajn statojn, en intelektajn konfliktojn, en momenton de interna vivo, kiu povas esti

reduktate al la kutinaj normalaj procesoj. La krino estas ago grava, ago homa: ĝi estu traktata kiel homa morala ago, kaj se la scienco (ekstera observado, antropologiaj kaj kurac-psikiatriaĵoj) devas kompletigi la psikologian studon, ĉefe estas sciigi kiel la kulpulo vidas, juĝas kaj taksas sin, kaj precipe por terapio kriminologia.

La elekto de stato de alian liveras diferencon sistemon, kiu permesas kompari, sekvi kaj trakti ĉiujn la genezojn kaj la evoluojn de la eraro; ĉefe, ĝi kaptas la patologiajn kazojn, kiuj ne estas "apartaj", tute fremdaj al la komunaj konceptoj kaj al la homa animo (nenoru la instinktan tipon de Lombroso).

Par. 2. - Unua etapo: ĉirkaŭ la konsento senfika

Periodo pli subkonscia ol konscia, substre-

ĉata de multaj nekonsciaj elementoj (4).

Konkrete individuo (kun determinitaj ago, temperamento, raso, eduko, moraleco, intelekto) troviĝas en tiaj situacio (ofte pro sia kulpo), loko kaj medio de la vivo de alia individuo vekas en li konsiderojn pri vicio malapere tiel ke li fane diros: "Donde ke tiu akcidento ne okazis al li!" aŭ ion analoga.

Tiu pripenso apertas la eraon de la konsento senfika kaj rezultas staton jam subtere ekzistantan; ĝi estas farata okazo de ravo, sugesto de akcidento ktp. kaj povas aŭtomate kaŭzi la konsenton senfikan, kiam en la subkonscio jam troviĝis sufiĉaj elementoj.

Inter gisantoj, ofte estas la legado de mortanenco, raporto pri trafik-akcidento, aŭdo de sonorilo k.t.p., kiuj manifestos tiun penson kaj rivelos al ili kiel statas. Se la intereso estas sola, li esprimos la ideon per sin mem: legado, konverso, filmo, spito subite estigos ĝin el nekonsciaj gantoj.

Tiam la sentmaniero, la superemocionblo, la super- aŭ ne-senteno, la amocio malekvilibro unuflanke, la antaŭa konduto, la ago, la medio aliflanke ege intervenos; la reago ankau dependos de la propraj temperamento kaj moraleco kaj jam en ĉi stadio la granda plinulto el la homortigaj pensoj peras. La konscienco-ekzameno, la kutina lojaleco je si mem, la morala vivo ankau ludas rolon kaj la efiko de vortludoj, karikaturoj, popularaj kantoj ne estas neglektinda. Ĉiu konsas tiujn proverbojn, ŝercojn ion pezajn pri la virino, la edz(in)o, la bopatrino, kiuj kruda sed amuze eligas "morto-sonorojn"; ion ne atendite ilia influo en la sociaj rilatoj ŝajnas antaŭgarda. Efektive, por la miloj kiujn la vivo de iu persono ĝenas kaj en kiuj mortiga ideo energas, la aŭdo de tiuj spritaĵoj sendube igas la malbonan deziron klara; tamen tiuj cinikaj refrenoj kaj popoldiroj brezas, tiel ke ilia signifo estas interpretenda sekve: "Mia situacio estas tute komuna, neniu pensas pri vera efektivigo, estas nur blago... rigardante la enhavon de la spritaĵo reala, mi tute malsindulus la aliajn!" Tiu rezono, praktike nekonscia, apogante sur la morala reago de la subjekto, sur ilia persona malaprobo rezignigas la projekton kaj tial decido ŝajnas al li tute konforma al la homa saĝo. Tiel, ankau tiuj vivaj formoj de iu natura moralo - vortludoj k.s. - estas socia bariero kiu retenas multajn homortigajn pensojn (5).

Par. 3. - Dua etapo: ĉirkaŭ la konsento formulita.

La subkonscia evoluo ne ĉesis, sed grandparte ĝi konscie disvolviĝas.

Tiu devas malaperi kaj "mi helpas tiun forigon". La subjekto konsas la precizan proponon, sed zorgas ne frunte konsideri ĝin, aŭ esperas eviti rektan enunxon. La ideo pli kaj pli konturniĝas; en la animo, por- kaj kontraŭ-voj karakterizas la progreson, estas antaŭentroj kaj regresoj. La subjektoj troviĝas la malpravojn de la viktimo, nobligas la motivojn de lia forigo. La danĝeroj, la baroj, la degenero, la malsato nutras la internan reziston. Lia pasinteco, palo el la socio estas riskataj...

En tiu momento la legiĝoj, la frekvento de iu medio, iuj tute malgravaj cirkonstancoj ege efikas sur la konsciencon: datalo povas kaŭzi aŭ neluagoblan salton antaŭen aŭ fugon senrevenan (vidu par. 4. - La krinonaskaj cirkonstancoj). En ĉi periodo hazarda incidento, diskuto, ebrio iu bruske manifestas la ideon: tiam la preparo estas nekompeta, la plenumo aĉa, ĉe la elementaj antaŭzorgoj ne atentitaj.

Ĉi tiu observas homortigojn kiuj realigas kvankam la kulpulo neniam kurdis rigardi sin, kaj plue neniam konsideris ke ja li plenumas la agon al kiu

